

Visszatekintés
1956 – 2006
hollandiai magyar megemlékezések

2006. mint a **Magyar Forradalom és Szabadságharc 50. évfordulója** marad a hollandiai magyarság és az egész világ magyarsága életében. Erről mind a hollandiai magyarság mind a holland közélet megemlékezett. Mindez nemzetközi megemlékezés-sorozat részeként. Nem volt ország, ahol 1956 emléke mellett ne álltak volna meg. Míg régen alig-alig tudott a világ a magyarokról, napjainkban tudja, hogy a magyarok az a nép volt, amely 1956-ban azt merete mondani: '*NEM!*' 1956. tette bele a magyarokat a világ népeinek a tudatába. Addig a legtöbben alig tudták, mi is, hol is van Magyarország. Azóta tudják az egész világon.

A Hollandiai Magyar Szövetség a Magyar Nagykövetséggel karöltve *október 22-én országos megemlékezést* szervezett Rotterdamban, az Engels étterem termeiben, amelyen 700 személy vett részt. Az összejövetel kulcsszavai voltak: '*Köszönjük, Hollandia!*' és '*Három magyar nemzedék Hollandiában*'. Délelőtt hagyományainkhoz híven istentisztelet volt, azután közös ebéd. A délutáni nagy emlékünnepe a Hágai Királyi Házi Levéltárban őrzött 1956-os *Magyar Forradalmi Zászlónak* a gyermekek és fiatalok – a 'harmadik nemzedék' - által történt ünnepélyes behozatalával és kitűzésével vette kezdetét. *Hollandia a világ egyedüli országa, ahol 1956-os magyar forradalmi zászlót a nemzet legszentebb ereklyéi között őriznek.* A magyar és a holland himnusz éneklése után *Kibédi Varga Sándor Áron*, a Hollandiai Magyar Szövetség elnöke megnyitójában megemlékezett 1956-ról és köszönetet mondott Hollandiának a menekülteknek nyújtott segítségért. *Szentiványi Gábor*, Magyarország hollandiai nagykövete köszöntötte a jelenlevőket és méltatta 1956. történelmi jelentőségét. A holland kormány felkérésére *P.H. Donner* volt igazságügyminiszter 'A szabadság szolidaritása' cím alatt tartott nagyhatású, személyes emlékekben gazdag beszédet. A *Liszt Ferenc Kórus Scholcz Péter* vezénylete alatt Mosonyi Mihály 'Liberá' és 'Szent Hantok' s Erkel Ferenc 'Őrizd néped fenn az égben' (az 'István Király'c. operából) énekszámait adta elő. A szünet előtt *Szentiványi Gábor* magyar nagykövet magyar állami kitüntetésekkel nyújtott át több jelenlevő személynek. A kitüntetésekről e számunkban külön számolunk be. A műsor második felében *Tánczos Ottó*, a Szövetség alelnöke az első - 1956-ban érkezett - nemzedék nevében 'Személyes emlékezés' címmel, *Szabó Zsolt*, a holland képviselőház tagja a második nemzedék – azaz az első nemzedéknek itt Hollandiában született és nevelkedett gyermekei – képviselőjeként 'Menekült, de töretlen' címmel tartott beszédet. *Tóth Valentina* pedig mint a harmadik nemzedék – az unokák – megjelenítője Bartók Béla 'Négy parasztdal' és 'Szonatina: Dudaszó – Medvetánc – Finale' c. kompozícióit játszotta zongorán. *Juhász István* Illyés Gyula: 'Egy Mondat a Zsarnokságról' és Márai Sándor: 'Mennyből az angyal' című költeményét szavalta s a '*Buzavirág*' *Táncegyüttes Fülöp Ibolya* vezetésével 'Szatmári Táncokat' táncolt. A Forradalmi Zászlónak a gyermekek és az ifjúság által történt ünnepélyes kivitele és az ünnepély bezárása után Fülöp Ibolya vezetésével Táncház volt, amely a táncegyüttes zenekara és a nagyhírű *erdélyi Szászsávási Népi Zenekar* közreműködésével nagy közös táncban folytatódott, amelyben sokan a jelenlevők közül, akiknek ahhoz kedve volt, örömmel résztvettek és jóideig vígan ropták a csárdást, köztük gyermekek, tizenéves fiatalok - olyanok is, akik még soha életükben nem csárdásoztak - s még egy 95 éves magyar hölgy is, aki 1956-ban tolmácsként tevékenykedett a menekültek között s aki kiszállt tolokocsijából és együtt táncolt a fiatalokkal. – Az ünnepély alatt a gyermekeknek külön megemlékezés és csoportos foglalkozás volt *Birinyi Marianna* vezetése alatt. - Felejthetetlen volt és marad e nap mindenki számára, aki azt átélte. Itt is köszönetet mondunk mindenkinek, aki e naphoz munkájával, adományával vagy jelenlétével hozzájárult.

1956. november 4-e a magyar történelem fekete napja, midőn a Szovjetunió letörte a magyar szabadság-törekvéseket. Az egész világ megrendülve reagált erre a tette. Azon a napon **Amszterdam** város polgárai saját kezdeményezésükre eltávolították a 'Stalinlaan' nevű utca névtábláit. A városi tanács döntésének megfelelően az utca neve 'Vrijheidslaan', azaz Szabadság-út lett. **2006. november 4-én Job Cohen**, Amszterdam polgármestere és **Szentiványi Gábor** magyar nagykövet ünnepség keretében közösen leplezte le azt az **emléktáblát**, amelyet Amszterdam városa és a Hollandiai Magyar Szövetség ezen történelmi esemény 50. évfordulója alkalmából a 'Vrijheidslaan' és a 'Victorieplein' sarkán állított fel. Itt külön ki kell emelni **Tüski István** ref. lelkész fontos munkáját e tábla létrehozatalában.

A Forradalom 50. évfordulója alkalmából megemlékező összejövetelek voltak az ország különböző részeiben. Ezek közül itt említjük a következőket, bár tudjuk, hogy nem minden eseményt sorolhatunk fel: Május 29-én az Utrechti Egyetem Történettudományi Intézete és a Keresztyén Történészek Egyesülete a Holland Egyháztörténeti Egyesülettel együttműködve az utrechti egyetem aulájában *symposiumot* szentelt a Magyar Forradalomnak több jeles előadóval, köztük *Schermann Péterrel* is. Október 11-én a 'Clingendael' Holland Külügyi Intézetben, Hágában volt tudományos *symposium*, melyen **Szentiványi Gábor** nagykövet bevezetője után többek közt **Romsics Ignác** egyetemi tanár tartott előadást. A program második részében kerekasztal-beszélgetés volt **Gábor Dzsingisz** volt államtitkár, **Óry Ferenc** orvos és **Tóth Miklós**, a Hollandiai Magyar Szövetség titkára bevezető előadásával, melybe a közönség is bekapcsolódott. Október 23-án a magyar nagykövetségen volt fogadás e nemzeti ünnep alkalmából. Amszterdamban október 24-én a Felix Meritis-épületben volt összejövetel előadásokkal. November 5-én Bergen op Zoomban volt nagyszabású templomi hangverseny a Forradalom emlékezetére, amelyen Észak-Brabant megye főispánja, *mevrouw J.R.H. Maij-Weggen* is jelen volt. November 23-án az 50 évvel ezelőtt a zeisti 'Heerewegen'-konferenciaterlepen fogadott diákok gyűltek össze – **Halmos György** és **Tánczos Ottó** szervezésében -, hogy megemlékezzenek a múlt eseményeiről. Ez alkalommal *mevrouw A. Geertsema* (akinek elhunyt férje, Gelderland volt főispánja a Heerewegen-fogadóközpont vezetője volt 50 évvel ezelőtt) és *mevrouw M. van Jaarsveld* emléktáblát leplezett le a 'Heerewegen – Stichtse Waranda'-ápolóház halljában 'Een Teken van Dank', 'Köszönet Jele' címmel. – Szinte minden holland rádió és televízió-szervezet szentelt programot a magyar forradalomnak. Ugyanezt mondhatjuk a napi- és az időszakos lapokról is. Számos hollandiai magyar jelent meg rádió és televízió-adásokban vagy adott interjút újságoknak. Ez alkalomból több könyv is megjelent. Ki kell emelnünk **Maria Douwes** könyvét: *Hongaren in Nederland, Nederlanders in Hongarije, Vijftig jaar na 1956*, Zaltbommel, 2006. Ő a jubileumi rendezvények előkészítésében is segítségünkre volt.

Összeállította:

Dr. Tóth Miklós, a Hollandiai Magyar Szövetség első titkára

KRONIEK VAN DE HONGAARSE HERDENKINGEN IN NEDERLAND 1956—2006

2006 blijft in ieders herinnering gegrift als **het 50ste JUBILEUM VAN DE HONGAARSE REVOLUTIE EN VRIJHEIDSSTRIJD VAN 1956**. Overal ter wereld werd deze historische gebeurtenis herdacht. In dat jaar heeft immers een klein volk het gewaagd tegen één der grootste militaire machten ter wereld met een onderdrukkende communistische ideologie te zeggen: '**NEEN**'! Ook in Nederland werd dit feit herdacht, zowel door Nederlanders als door Hongaren.

Op 22 oktober 2006 werd er door de Hongaarse Federatie in Nederland in samenwerking met de Hongaarse Ambassade een **LANDELIJKE HERDENKINGSBIJEENKOMST** georganiseerd te **Rotterdam** in de zalen van het zalencentrum Engels met deelname van 700 personen. (De aanwezigen ontvingen een programma in twee talen, met Hongaarse en Nederlandse teksten van gedichten en liederen, aangevuld met een beknopte samenvatting van de Hongaarse geschiedenis.) Sleutelwoorden waren: *Dank U wel Nederland!* en *Drie Generaties Hongaren in Nederland*. Na *kerkdiensten* om 10.30 uur en vervolgens een gezamenlijke maaltijd ving om 14.30 uur de *herdenkingsbijeenkomst* aan. De *Verzetsvlag uit 1956*, bewaard in het Koninklijk Huisarchief te Den Haag werd door kinderen en jonge mensen – de derde generatie – binnengedragen en opgesteld. *Nederland is het enige land ter wereld, waar een Hongaarse verzetsvlag uit 1956 temidden van de heiligste relieken van het land wordt bewaard*. Na het zingen van de *Hongaarse en Nederlandse volksliederen* heeft de voorzitter van de Hongaarse Federatie in Nederland, *Prof. Dr. Sándor Áron Kibédi Varga* in zijn openingswoord 1956 herdacht en Nederland dank gezegd voor de opvang der Hongaarse vluchtelingen. De Hongaarse ambassadeur, *Z.E. Gábor Szentiványi* onderstreepte de betekenis van de Revolutie en Vrijheidssrijd. Op verzoek van de Nederlandse regering hield vervolgens de heer *Mr. Piet Hein Donner* oud-minister van Justitie onder de titel 'De solidariteit van de Vrijheid' een diepgaande, indrukwekkende redevoering met verschillende persoonlijke elementen. (De volledige tekst zie in dit nummer.) Het *Liszt Ferenc Chorus* o.l.v. *Péter Scholcz* (aan de vleugel: *Christo Lelie*) zong 'Libera' en 'Geheiligde aarde' van Mihály Mosonyi en 'Bewaar Uw volk in de hemel' uit de opera 'Koning Stefanus' van Ferenc Erkel. Voor de pauze reikte *Z.E. Gábor Szentiványi*, ambassadeur van Hongarije staatsonderscheidingen uit aan personen, die betrokken waren in het werk onder Hongaren in Nederland. (De onderscheidingen worden afzonderlijk vermeld.) Verder sprak *Dr. Ottó Tánczos*, vice-voorzitter van de Hongaarse Federatie als vertegenwoordiger van de 'eerste generatie' (de vluchtelingen in 1956) onder de titel 'Een persoonlijke herinnering', *Drs. Zsolt Szabó*, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, als een man van de 'tweede generatie' (die als kinderen van de eerste generatie in Nederland geboren en getogen zijn) onder de titel 'Gevlucht maar niet gebroken'. *Valentina Tóth* – als vertegenwoordigster van de 'derde generatie', de generatie der kleinkinderen – speelde op de vleugel 'Vier Hongaarse boerenliederen' en 'Sonatine: Doedelzakliederen - Berendans – Finale' van Béla Bartók. Door *Ir. István Juhász* werden twee 'sleutelgedichten' i.v.m. de Revolutie van 1956 voorgedragen, t.w. 'Één zin over tyrannie' door Gyula Illyés en 'Engel uit de Hemel' door Sándor Márai. Het programma werd afgesloten door de *Dansgroep 'Búzavirág'* o.l.v. *Ibolya Fülöp*, met muzikale begeleiding van het *Ensemble 'Hajnali'*. Nadat de *Verzetsvlag* door de kinderen en jeugdigen – 'de derde generatie' – werd weggedragen, werd de bijeenkomst gesloten. Vervolgens werd er o.l.v. *Ibolya Fülöp* een 'Táncház' georganiseerd, dat – mede door de bijdrage van het beroemde *Ensemble Szászcsávás uit Transsylvanië* - door vele aanwezigen werd voortgezet in een vrolijke vrije dans, waaraan kinderen, jongeren en ouderen deelnamen,

w.o. ook een dame van 94 jaar, die in 1956 als tolk aan de opvang der vluchtelingen heeft meegewerkt en die nu, uit haar rolstoel verzezen, ‘csárdás’ danste samen met de jeugd. – Tijdens de bijeenkomst werd er **voor kinderen een parallel-programma** georganiseerd, gewijd aan het onderwerp van de herdenking, o.l.v. *mw. Marianna Birinyi*. – Deze dag blijft voor een ieder, die daaraan heeft deelgenomen, onvergetelijk. – *Wij zeggen aan allen, die door hun werk, door hun giften of door hun aanwezigheid aan de deze dag hebben bijgedragen, van harte dank.*

*

4 november 2006 is de zwarte dag van de hedendaagse Hongaarse geschiedenis, de dag waarop het Hongaarse vrijheidsstreven door de Sovjet-Unie werd vertrappt. De gehele wereld heeft op deze daad geschokt gereageerd. Op die dag werden de **straatnaamborden** van de ‘Stalinlaan’ te **AMSTERDAM** door een spontane actie van burgers van de stad **verwijderd**. Overeenkomstig het besluit van de gemeenteraad werd de naam van de laan gewijzigd in ‘**Vrijheidslaan**’. 50 jaar later, op **4 november 2006** werd door *burgemeester Job Cohen van Amsterdam*, samen met de Hongaarse ambassadeur, *Z.E. Gábor Szentiványi* op de hoek van de Vrijheidslaan en het Victorieplein een **herdenkingsplaquette** onthuld, vervaardigd in opdracht van de Gemeente Amsterdam en van de Hongaarse Federatie in Nederland. Hier wordt het vele werk verricht door Ds I. L. Tüski voor het tot stand brengen van deze herdenkingsplaquette in oprechte dank geboekstaafd.

*

VERDERE HERDENKINGEN. Ter gelegenheid van het 50ste jubileum van de Revolutie en Vrijheidsstrijd werden er in verschillende plaatsen hier te lande herdenkingsbijeenkomsten georganiseerd. In het besef, dat het vrijwel onmogelijk is deze allemaal op te sommen, vermelden wij de navolgende evenementen. **1.** Op 29 mei j.l. werd door het Instituut Geschiedenis en de Vereniging voor Christen-Historici in samenwerking met de Vereniging voor Nederlandse Kerkgeschiedenis en de Ambassade van Hongarije in de Aula van de **Universiteit Utrecht** een *symposium* georganiseerd, met een opening door de Hongaarse ambassadeur en *Drs. Johan Snel*, dagvoorzitter, gevolgd door voordrachten door *Prof. Dr. Duco Hellema*, *Drs. Antje Koelewijn*, *Prof. J.G. Orbán* en *Dr. Ir. J. van der Graaf* en een interview met *Prof. Ir. Péter Schermann*, die zelf aan de opstand heeft meegedaan. **2.** Op 11 oktober j.l. organiseerde het **Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen ‘Clingendael’ te Den Haag** een *symposium* onder de titel ‘The Hungarian Uprising of ’56 and its Aftermath’, waar, na een inleiding door *Z.E. Gábor Szentiványi*, *Prof. Ignác Romsics*, hoogleraar te Boedapest en *Hans Olink*, redacteur historische programma’s VPRO voordrachten hebben gehouden. Vervolgens vond een paneldiscussie plaats na inleidingen door *Ferenc Óry*, arts, *Dzsingisz Gábor*, oud-staatssecretaris en *Miklós Tóth*, secretaris Hongaarse Federatie in Nederland. **3.** Op 23 oktober j.l. organiseerde de Hongaarse Ambassade een *receptie* in het Escher-Museum te Den Haag ter gelegenheid van de Hongaarse nationale feestdag. **4.** Op 24 oktober vond een bijeenkomst plaats met *voordrachten en gedachtenwisseling* in het gebouw **Felix Meritis te Amsterdam**. **5.** Op 5 november j.l. werd er in de Gertrudiskerk te **Bergen op Zoom** een schitterend *concert* georganiseerd, met o.a. het Requiem van F. Hidas en de Missa Brevis van Z. Kodály, in het kader waarvan *Z.E. Gábor Szentiványi*, ambassadeur, een redevoering heeft gehouden. Het concert in de prachtige – en volle - kerk werd ook bijgewoond door *mevrouw J.R.H. Maij-Weggen*, commissaris der Koningin in Noord-Brabant. **6.** Op 23 november j.l. hebben de voormalige studenten, die in het opvangcentrum **Heerewegen in Zeist** hun eerste kennismaking met Nederland hebben beleefd, hun 50 jarige reünie gehouden, georganiseerd door *György Halmos* en *Ottó Tánczos*. Daarbij waren mede uitgenodigd diegenen, die in hun opvang betrokken waren. *Mevrouw A. Geertsema*, weduwe van de inmiddels overleden Commissaris der Koningin in de provincie Gelderland, die destijds het hoofd van

'Heerewegen' was, en mevrouw *M. van Jaarsveld* hebben in het zorgcentrum 'Heerewegen-Stichtse Waranda', het voormalige Heerewegen-gebouw, een herdenkingsplaquette met de aanhef '*Een teken van dank*' onthuld. – ***Alle radio- en televisie-organisaties hebben programma's gewijd aan de Hongaarse Revolutie en Vrijheidsstrijd.*** Hetzelfde geldt voor de ***gedrukte pers*** in al zijn geledingen. Vele Hongaren in Nederland verschenen in radio- en televisieuitzendingen of gaven interviews aan de pers. Verschillende **boeken** zijn bij deze gelegenheid verschenen. Hier vermelden wij slechts het boek geschreven door *Maria Douwes*, *Hongaren in Nederland, Nederlanders in Hongarije, Vijftig jaar na 1956, Zaltbommel*. De schrijfster heeft ook een belangrijke bijdrage geleverd tot de voorbereiding van de herdenkingsevenementen.